

ΥΚΑΔΗΜΙΑ

ΜΟΝΗΟΣ

ΔΟΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Π. ΠΑΣΧΑΛΗ

ΤΖΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΡΜΙΩΝ

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ "ΦΕΟΔΟΓΙΑΣ,,

ΔΙΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1925 ΤΥΠΟΙΣ "ΦΟΙΝΙΚΟΣ,,

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Π. ΠΑΣΧΑΛΗ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΝΔΡΟΣ

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ

1925 - 1926

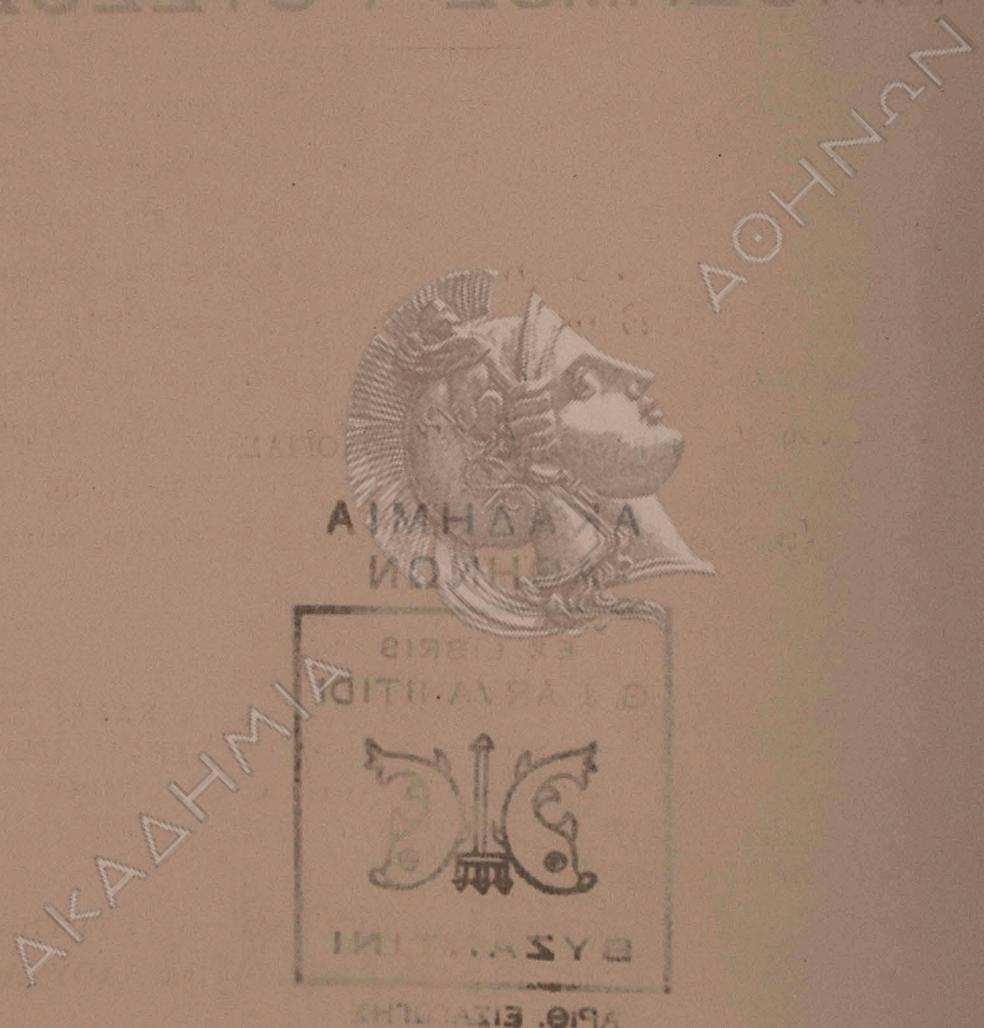
ΤΖΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΡΜΙΩΝ

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1925 ΤΥΠΟΙΣ "ΦΟΙΝΙΚΟΣ,"

ΧΡΙΣΤΙΝΗ ΑΝΔΡΟΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΠΟΥΖΩΣ

1952 Τελούριας Ανταπόκρισης

ΤΖΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΡΜΙΩΝ

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ

(1797 — 1842)

Ἐγεννήθη ἐν τῷ χωρίῳ Λαρδιᾷ τοῦ ἐν "Ανδρῷ δήμου Κορθίου. Διατελέσας ἀρχιδιάκονος τοῦ ἀοιδίμου ἔθνομάρτυρος οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' κατὰ τὴν πρώτην πατριαρχίαν του (1797 — 1798), ἔχειροτονήθη ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ 1797 ἀρχιεπίσκοπος Τζίας καὶ Θερμίων. Τιμώμενος δὲ καὶ ἀγαπώμενος ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου Ε' διὰ τὴν ἀνυπόκριτον εὔσέβειαν καὶ τὴν ἐν γένει ἀρετὴν του προήχθη τῷ 1819 εἰς μητροπολίτην Κείας (οὕτω) καὶ Θερμίων ἐπὶ τῆς τρίτης καὶ τελευταίας πατριαρχίας τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου (1818—1821). Ρητῶς δὲ ἀναγράφεται ἐν ἐπιγραφῇ ἐντετειχισμένῃ ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς ἐν Κύθνῳ μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Βαρβάρας, ἥτις ἀνηγέρθη ἐπιμελείᾳ τοῦ Νικοδήμου, ὅτι τῆς τιμῆς ταύτης ἦξιώθη ὁ Νικόδημος δι' εύχρέστησιν. Ἡ ἀνέκδοτος αὕτη ἐπιγραφὴ ἔχει ὕδε:

ΑΝΕΔΕΙΜΑΝΤΟ ΤΟΝ ΝΕΩΝ ΤΟΥΤΟΝ ΤΗΣ
ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΟΤΕ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΟΣΤΙΣ ΚΑΙ
ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΙΒΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΙ ΕΥΑΡΕΣΤΗΣΙΝ ΗΕΙΩΘΗ
ΚΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΡΜΙΩΝ ΚΥΡΙΟΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ Ο ΕΞ ΑΝΑΡΟΥ
ΚΑΙ ΕΗΑΡΧΙΩΤΑΙ ΑΥΤΟΥ ΑΠΑΝΤΕΣ ΟΙ ΤΗΝ ΝΗΣΟΝ
ΤΑΥΤΗΝ ΘΕΡΜΙΑ ΟΙΚΟΥΝΤΕΣ.

ΕΝ ΕΤΕΙ ΑΩΚΑ : ΜΑΪΟΥ ΠΡΩΤΗ
ΧΕΙΡ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΛΑΟΥΤΑΡΗ . .

"Ητοι:

"Ανεδείμαντο τὸν νεών τοῦτον τῆς Ἀγίας Βαρβάρας ὅτε μητροπολίτης, ὅπτις καὶ πρώτος τοῦ προβιβασμοῦ του δι' εὐαρέστησιν ἦξιώθη.

Κίας καὶ Θερμίων Κύριος Νικόδημος ὁ ἐξ Ἀνδρου καὶ ἐπαρχιῶτας αὐτοῦ ἄπαντες οἱ τὴν νήσου ταύτην Θερμία οἰκοῦντες.

Ἐν ἑτερῷ δὲ: Μαῖου πρώτη.

~~ΖΟΞΕΤΟΡ ΖΟΜΗΛΟΣ~~
Χειρὶ πρωτόπαπα Λαουτάρη...

Τὰ γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι συνεχείᾳ κεχαραγμένα χωρὶς να χωρίζονται αἱ λέξεις. Ἐν τέλει λέξις τις ἀποτετριμμένη εἶναι ἀδιάγνωστος, ἀτε καὶ τῆς ὅλης ἐπιγραφῆς καλυπτομένης ὑπὸ παχέος ἐπιχρίσματος ἀσβέστου¹.

Μιμητὴς δὲ καὶ ζηλωτὴς γενόμενος ὁ Νικόδημος τοῦ εὔνοοῦντος αὐτὸν σεπτοῦ πρωθιεράρχου ἐμεμίμησε παντὶ σθένει περὶ ιδρύσεως ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ παροικίᾳ σχολείων, ἀνεγέρσεως ναῶν, συστάσεως φιλανθρωπικῶν καταστημάτων καὶ τῶν τοιούτων, καταβάλλων πρὸς τοῦτο ἐξ ιδίων καὶ τὸν τελευταῖον αὐτοῦ ὄβολόν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πόροι τῆς πενιχρᾶς ἐπισκοπῆς του, ἀποτελουμένης ἐκ μόνων τῶν δύο νήσων Κέας καὶ Κύθνου (Τζίας καὶ Θερμίων) ἦσαν ὅλως ἀνεπαρκεῖς πρὸς ταντότερην τοιούτων κοινωφελῶν ἔργων, ἀπεδήμησε τῷ 1820 εἰς Βλαχίαν καὶ Μολδαυίαν, ὅπως ἔκει συλλέξῃ ἔρανους πρὸς ὀργάνωσιν καὶ συντήρησιν τῆς ὑπὸ αὐτοῦ συσταθείσης ἐν Κέα σχολῆς ἐλληνικῶν γραμμάτων.

Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν εἰσβολὴν εἰς Μολδαυίαν τοῦ πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου Ὅψηλάντου ὁ Νικόδημος εύρισκετο εἰς Ιάσιον καὶ ἔλαβε τὸ καθ' ἐαυτὸν ἐνεργόν καὶ ἔξοχως τιμητικόν καὶ συγχινητικόν μέρος· διότε ὁ Νικόδημος ηύλογησε τὸν ὑπὸ τὸν Ὅψηλάντην ἐπαναστατικὸν στρατὸν ἐν Μολδαυίᾳ, ἐκοινώνησε τοὺς ἐτοιμοπολέμους τῶν ἀχράντων μυστηρίων, περιέζωσε τὸν πρίγκηπα Ὅψηλάντην τὸ

1) Το ἀντίγραφον ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κ. Ἀντωνίου Παρασκευοπούλου τῇ παρακλήσει τοῦ κ. Περικλέους Ἰ. Μαζαράκη, δεῖτις καὶ ἀπέστειλεν ἡμῖν τοῦτο προφρόνως. Διὸ καὶ δημοσίᾳ πολλὰς ἀμφοτέροις ὅμολογοῦμεν τὰς χάριτας.

Ξέφος του και ἀπηύθηνε πρός τοὺς συγκεντρωμένους μαχητὰς ἐνθουσιώδη προσφώνησιν.¹

Μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἔκβασιν τοῦ ἐν Μολδοβλαχίᾳ ἀγῶνος ὁ Νικόδημος διελθὼν μετημφιεσμένος καὶ ἐν μυρίοις κινδύνοις τὴν Αὐστρίαν ἐπανέκαμψε διὰ Τεργέστης εἰς τὴν ἐπισκοπήν του περίλυπος ἕως θανάτου. Τοιαύτην δὲ θλῖψιν ἡσθάνθη ὁ εὔαίσθητος καὶ εύγνωμων ἀνὴρ ἐπὶ τῷ μαρτυρικῷ θανάτῳ τοῦ εὔεργέτου του πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', ὡςτε ὁ πρότερον διαχυτικὸς καὶ ιλαρὸς χαρακτήρ του, ὑποστὰς βαθὺν κλονισμόν, μετεβλήθη ἄρδην, σκυθρωπὸς δ' ἐφεξῆς οὐδέποτε πλέον ἔθεάθη γελῶν ἢ καὶ ἀπλῶς μειδιῶν μέχρι τοῦ θανάτου του.

Καὶ τοι δ' ἔνεκα τῆς ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως ὁ Νικόδημος διέκοψε τὴν περιοδίαν του, καὶ δαπανηρὸν ἐπιχειρήσας ἔνεκα τῶν περιστάσεων ταξείδιαν ἐπανόδου κατηνάλωσε μέγα μέρος τῶν συλλεγέντων ὀλίγων χρημάτων, ἥρχισεν οὐχ ἡττον θαρραλέως τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς Σχολῆς, τῆς δποίας τὴν ἀνέγερσιν εἶχεν ἀρχίσει πρὸ τοῦ 1818, καὶ ὁ ἴδιος ἀκόμη ἐργαζόμενος αὐτοπροσώπως καὶ ὅδιαις χερσὶν εἰς τὴν οἰκοδομὴν πρός παραδειγ-

1) Περὶ τοῦ Νικοδήμου ὁ σύγχρονος αὐτῷ Φραντζῆς γράφει :

«Ο δὲ Ὅψηλάντης μετὰ τοῦ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατοῦ ἐξελθὼν τοῦ ναοῦ διέβη διὰ τῆς Ἡγεμονικῆς Αὔλης, προηγουμένου τοῦ νῦν ἀρχιερατεύοντος Κέας, ἐνδεδυμέγου τὸν ιερὸν μανδύαν καὶ κρατοῦντος τὸν εταυρὸν εἰς τὰς χεῖρας». Ἀμβροσίου Φραντζῆ, Πρωτεσυγκέλλου, Ἐπιτομὴ τῆς ιστορίας τῆς Ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, τ. Α' (ἐν Ἀθήναις, 1839), σ. 180. Καὶ ἀλλαχοῦ:

«Ο Μητροπολίτης Τζίας Νικόδημος, καθ' ὅλα φιλήσυχος, ἐκπληρῶν μὲ πολὺν ζῆλον τὰ ἀρχιερατικὰ χρέη του, παρευρέθη εἰς τὴν Ἰασίφ πρώτην τελετὴν τοῦ Ἀλ. Ὅψηλάντου, ὅτε ἀπὸ Ἰάσιον ἐστρατολόγησε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν ἔναρξιν τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως». Φραντζῆς, ἔνθ' ἀν., τ. Δ', σ. 101. πρβλ. Α. Μηλιαράκη, Ὅποιμνήματα περιγραφικὰ τῶν Κυκλαδῶν νήσων, σ. 265. — Α. N. Βάλληνδα, Κυθνιακά, σ. 72 καὶ 83—5. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἰστορία τῆς νήσου Κύθνου, σ. 78—9 καὶ 99—102. — Ιωάννου Ν. Ψύλλα, Ἰστορία τῆς νήσου Κέας, σ. 182—3, 200—201 καὶ 246.

ματισμὸν τῶν κατοίκων. Οὕτω δε κατώρθωσε ταχέως να φέρῃ εἰς πέρας τὴν λαμπρὰν σχολήν, ἥτις ἀπετέλει τὸ σνειρον καὶ τὸ χάρμα τοῦ βίου του.

"Εξοχος τῷ σόντι ἀρετὴ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ὑπῆρξεν, ὅτι αὕτη οὐδέποτε ἐπαυσεν ὑποστηρίζουσα παντοιοτρόπως τὴν ἔξαπλωσιν καὶ προαγωγὴν τῆς παιδείας ἐν τῷ χριστεπωνύμῳ αὐτῆς πληρώματι. Μεταξὺ δ' ἄλλων ἐπίσκοποι καὶ πατριάρχαι μετέβαλον τὰς ἔδρας αὐτῶν εἰς σχολεῖα καὶ εἰς αὐτὰ ἄλλοι μὲν ἐκ τούτων ἐδίδασκον, ἄλλοι δ' ἐδιδάσκοντο, ἐνθυμούμενοι βεβαίως τὸ παράδειγμα τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Σόλωνος. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ γερμανοῦ Γερλαχίου καὶ τοῦ ἡμετέρου Μαλαξοῦ, ὁ διάσημος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας Β' ὁ τούπικλην Τρανός, ὃν ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐμαθήτευσε σπουδάζων Διαλεκτικήν, Ἡθικὴν καὶ Ῥητορικὴν¹. Ἐκ δὲ τοῦ ὅλου τότε τῶν διδασκάλων ἡμῶν τὸ πλεῖστον μέρος ἀπετελεῖτο ἐκ κληρι-

1) K. N. Σάθα, Βιογραφικὸν Σχεδίασμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Β.' Περὶ Ἱερεμίου τοῦ Β' μετέτιτισται ὁ φιλίστιαρ ἀναγγώστης Ἰ. Μεσολωρᾶ, Ἱερεμίου τοῦ Β' καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυτεμβέργης τὰ γράμματα περὶ τῆς Αδγουσταίας ὄμολογίας ('Αθῆναι 1881). Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου, Προσθήκαι καὶ διορθώσεις εἰς τὴν Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν K. N. Σιθα, σ. 17—18. — Μανουὴλ Ἰ. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ Πίνακες, σ. 518—525. — Κωνσταντίου Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου, Βιογροφία πατὸς Ἐλάσσονες Συγγραφαὶ ἐκδ. ὑπὸ Θεοδώρου Μ. Ἀριστοκλέους (ἐν Κωνσταντινούπολει, 1866), σ. 144—145. — B. A. Μυστακίδου, "Ο πατριάρχης Ιερεμίας Β' ὁ Τρανός καὶ προσωπογραφία αὐτοῦ," Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια Κωνσταντινουπόλεως, ἔτ. ΙΔ' (1864), ἀριθ. 36, σ. 283—285. — Τοῦ αὐτοῦ, "Ο πατριάρχης Ιερεμίας Β' ὁ Τρανός καὶ αἱ πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους σχέσεις καὶ τὸν ἱσ' αἰῶνα, ἐνθ. ἀν., σ. 300 κ. ἐ. Τοῦ αὐτοῦ, Πατριαρχικὴ σελὶς (1890) καὶ Ἱερὸς Κλῆρος κατὰ τὸν ἱσ' αἰῶνα ('Αθῆναι 1892). Βλ. καὶ Ἰωάννην Συκελλίσωνα ἐν «Δελτίῳ Τετορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἐλλάδος», τ. Α'. σ. 31 κ. ἐ., ἐιθα καὶ λαμπρὸν πανομοιότυτον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Ἱερεμίου Β'.

κῶν παντοίου βαθμοῦ, ἀρχιμανδριτῶν, πρωτοσυγκέλλων, διακόνων καὶ ἀπλῶν μοναχῶν, οὐ μὴν ἄλλὰ καὶ ἐπισκόπων, ως ὁ περιώνυμος πρώην Μονεμβασίας Σαμουήλ ὁ Κύπριος, ὁ ἐκ τῆς νήσου Ἀνδρου Μελιπνῆς ἐπώνυμος ἐπίσκοπος καὶ εἴτα Μεσημβρίας μητροπολίτης Ἰωσήφ Λεφάκης¹ καὶ ἄλλοι σοφοί καὶ ὑπέροχοι ἄνδρες, διδάξαντες ἄλλαχοῦ τε καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, μεταλαμπαδεύοντες τὴν πατρῷαν σοφίαν καὶ δαδουχοῦντες τὸ ἐν ἔρεβώδει σκότει κρίμασιν οἵς οἶδε Κύριος δουλεῖον Γέννος. Ὁ ἀναγινώσκων τὴν περὶ τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας συγγραφὴν τοῦ Κ. Ν. Σάθα παρατηρεῖ, ὅτι ἐκ τῶν χιλίων πεντακοσίων περίπου λογίων ἀνδρῶν, τῶν ἐν αὐτῇ ἀναγραφουμένων, τὰ δύο τρίτα καὶ πλέον ἐξ αὐτῶν ἦσαν κληρικοί. Ἀπαντες δὲ οὗτοι κατηνάλωσαν τὸν εὔσεβη βίον των συγγράφοντες ἡ διδασκούντες τὸ ἔθνος των καὶ ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν πενίᾳ καὶ δωρεάν.

Τὸ εύγενὲς τούτων παράδειγμα ἐμιμήθη καὶ ὁ Νικόδημος, τοῦ ὅποίου εὐλόγως λαμπρὸν ἔπλεξεν ἐγκώμιον τῷ 1818, ἀποθανατίσας πράγματι αὐτόν, ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς ἐν τοῖς εἰς τὴν Βολισιανὴν ἔκδοσιν τοῦ Ὁμηρου θαυμασίοις Προλεγομένοις του, ἐν οἷς περιλαμβάνεται καὶ ὀλόκληρος ἡ ιστορία τῆς ὑπὸ τοῦ Νικοδήμου συσταθείσης ἐν Κέα Σχολῆς. Ἰδοὺ ἡ συγκινητικὴ ὄντως ἀφήγησις τοῦ Κοραῆ:

«..... Ἡ ἐπιστολή, γραμμένη ἀπὸ τὴν νῆσον Κίαν (τὴν παλαιὰν Κέω), καὶ ἀπὸ φίλον ἐντόπιον τῆς νήσου, ἐδιαλάμβανε τα ἔξης: «Εἰς τὴν πατρίδα μου τὴν Κίαν ἥτο πρὸ πολλοῦ σχολεῖον ἐλληνικόν, διατηρούμενον μὲ ἔξοδα τῆς πόλεως. Ἄλλὰ περιστάσεις καὶ ἀνωμαλίαι πολιτικαί, (αἱ ὅποιαι ἡνάγκασαν καὶ ἐμὲ νὰ φύγω πολλὰ νέος ἀπὸ τὴν πατρίδα μου, κατὰ τὸ 1791 ἔτος), ἔφεραν τοὺς συμπατριώτας μου εἰς ἔνδειαν τόσον μεγάλην,

1) Βλ. περὶ τούτου ἴδειν ἡμῶν μονογραφίαν, ἀνέκδοτον ἔτι.

ώντ' ἔβιάσθησαν νὰ παραιτήσουν τὸ σχολεῖον εἰς ἐρήμωσιν διδασκάλου καὶ μαθητῶν. Τό κτίριον ἦτο καλόν, καὶ εἰς χαριεστάτην θέσιν κτισμένον· ἀλλὰ παραμεληθὲν οὕτω, κατεκρημνίσθη εἰς τρόπον, ωςτε δὲν ἐγνωρίζετο πλέον ἂν ἦτο σχολεῖον. Ἐμεινεν εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἕως τὸ 1805 ἔτος Εἰς τὴν ἑποχὴν ταύτην ἀρχιερατεύετο ἡ πατρίς μου ἀπὸ τὸν καλόν καὶ ἀγαθὸν ἀρχιερέα Νικόδημον, Ἀνδριον τὴν πατρίδα καὶ ἀνδρεῖον τὴν ψυχὴν. Ὁ καλὸς οὗτος ἀρχιερεὺς ἦτο στολισμένος μὲ παιδείαν, ὅχι ὅμως ἀνάλογον μὲ τὸν ὁποῖον ἔχει ἔρωτα παιδείας σφοδρόν· ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ὠφελήσῃ καὶ ἐαυτὸν καὶ τοὺς ἐπαρχιώτας του, καὶ μὲ δαπάνην τοῦ κοινοῦ καὶ ιδικήν του ἀνώρθωσε τὸ κατακρημνισμένον σχολεῖον. Ἡξεύρεις τί ἔκαμνεν ὁ καλὸς οὗτος ποιμῆν διὰ νὰ ἐμψυχώνῃ τοὺς οἰκοδομοῦντας ἐπαρχιώτας του; Ἐρδιπτε τὴν μηλωτὴν, ἐξώνετο τὴν ποδιάν, καὶ μὲ τὴν βαρειάν, μὲ τὸν λοστόν, τὴν σφήγαν κ.τ.λ. εὔγανεν ὁ ἴδιος πέτρας, καὶ ἔβοήθει τοὺς ὑπουργοὺς νὰ τὰς φέρουν εἰς τὸ κτίριον. Τελειωθείσης τῆς οἰκοδομῆς, ἔφερεν εἰς τὸ σχολεῖον δύο διδασκάλους, τὸν μὲν Κεῖον, τὸν δὲ Ηάριον. Ἐσυνάχθησαν πολλοὶ νέοι συμπατριώται μους μαθηταί. Ὁ δὲ χρηστός Νικόδημος ἐνθρονίσθη καὶ αὐτὸς μαθητής, τελειοποιούμενος εἰς τὴν Ἑλληνικήν, καὶ διδασκόμενος τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν¹, διεγείρων οὕτω

1) Τοιαύτα εὐγενῆ παραδείγματα δὲν ἦσαν σπάνια κατὰ τὴν εἰς τὴν παιδείαν καὶ μάθησιν ὄργωσαν ἐκείνην περίοδον τοῦ ἐθνικοῦ ἥμαν βίου. Οὕτω πλὴν τοῦ προμνημονευθέντος παραδείγματος τοῦ οίκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου Β' τοῦ ἐπρκληθέντος Τρανοῦ, καὶ τῶν ἀλλων προαναφερθέντων ἱεραρχῶν (βλ. σ. 4—5), ὁ τελευτῶντος τοῦ ΙΗ' αἰώνος Μητροπολίτης Ἀθηγῶν "Ἀνθίμος οὐδαμῶς ἦτανετο νὰ μαθητεύῃ ἀρχιερεὺς ὥν παρὰ τοῖς ἐν Ἀθηναῖς διδασκάλοις Παισίῳ καὶ Κοσμῷ. Θ. Ν. Φιλαδελφέως, "Ιστορία τῶν Ἀθηνῶν ὑπὲ τοῦ ἀθηναίου διδασκάλου Ἰωάννου Μπενιζέλου. Περιοδ. «Ἀρμονία», ἔτ. Α' (1900), σ. 268.—Τοῦ αὐτοῦ, Ιστορία τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοχρατίας, τ. Β', σ. 260, σ. 1.

καὶ τοὺς Ἱερεῖς νὰ κάμνουν τὸ αὐτό "Ακουσον ἀκόμη, ἀνδὲν βαρύνεσαι. Ὁ Νικόδημος, ἔχων ἀδελφὴν καλήν, τὴν ἔδωκε γυναῖκα εἰς τὸν Πάριον διδάσκαλον, ὄνομαζόμενον Καλούδην . . . μὲ συμφωνίαν νὰ ὑπάγῃ ὁ Πάριος διδάσκαλος εἰς τὴν Χίον, νὰ σπουδάσῃ μὲ δαπάνην τοῦ Νικοδήμου τὴν ἐλληνικὴν παιδείαν τρεῖς χρόνους πλησίον τοῦ Βάμβα, ἐπειτα δὲ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κίαν καὶ νὰ ἀκολουθῇ ἐπὶ ζωῆς του τὴν παράδοσιν τῶν μαθημάτων εἰς τὸ σχολεῖον¹.

« Ἀφοῦ ἀνέγνωσα τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐπιστολήν, καὶ τὴν ἐφίλησα μὲ δάκρυα, φανταζόμενος τὴν ὥραν ἐκείνην, ὅτι ἐφίλουν ἐναγκαλιζόμενος τὸν γυνήσιον ἐλληνα, τὸν ἀληθῶς καὶ τῆς πατρίδος φίλον, καὶ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Θρησκείας σεβαστήν, Παρακαλῶ σε τώρα, Δέσποτά μου, εἴπα πρὸς τὸν Θέωνα, νὰ μὲ κοινωνήσῃς τὴν ὅποιαν μέλεις νὰ κάμης ἀπόκρισιν εἰς τὴν εὐάγγελον ταύτην ἐπιστολήν.—Πρὸς τίνα νομίζεις ὅτι μέλλω νὰ ἀποκριθῶ;—Χωρὶς ἀμφιβολίαν, πρὸς τὸν γράφαντα φίλον σου.—Καὶ πρὸς αὐτόν, καὶ πρὸς τὸν Ἀρχιερέα.—Τὸν γνωρίζεις προσωπικῶς;—Καὶ τίς ἡ χρεία νὰ τὸν γνωρίζω; Γνωστὸν εἰς δόλον τὸ Γένος τὸν κάμνουσι τὰ ἔργα του. « Οσοι ἐπαγγέλλονται φιλογένειαν, χρεωστοῦν νὰ βοηθῶσι τὸ γένος, οἱ μὲν δυνάμενοι, μὲ εὐεργεσίας ἐμπράκτους· οἱ δὲ κατ' ἐμὲ ἀδύνατοι, εὔχαριστοι

1) Ὁ διδάσκαλος Καλούδης, συζευχθεὶς τὴν ἀδελφὴν τοῦ Νικοδήμου καὶ δαπάνη αὐτοῦ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Χίῳ, ἐπεδειξατο μετὰ ταῦτα διαγωγὴν ἐπαίσχυνον, διατρίβων δὲ ἐν Λιβόρνῳ τῷ 1828 ἐπεκήτησε νὰ ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον ζώσης τῆς συζύγου του καὶ δύο θυγατέρων του, δι' δύερ ὁ Νικόδημος ἐρωτηθεὶς ἔγραψε πρὸς τὴν κοινότητα Λιβρίου, δηλῶν αὐτῇ τὰ κατὰ τὸν Καλούδην. Π. Γ. Ζερλέντου, Περὶ τῆς ἐν Λιβόρνῳ ἐλληνικῆς Σχολῆς. « Παρνασσός », τ. Θ' (1885), σ. 338, σημ. 1. Τὸν Καλούδην ἀντικατέστησεν ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Κέας ὁ Νικόδημος διὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἱερομονάχου Μητροφάνους, ὃς τις ἦτο λίαν ἐγκρατῆς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, διετέλεσε δὲ ἐπὶ πολλὰ ἐτη διδάσκαλος ἐν Σάμῳ.

τες καν διὰ λόγου τοὺς εὐεργέτας του.—Τί μέλλεις νὰ τὸν γράψῃς;—Πολὺ περίεργος εἰσαι . . . νὰ μὴ σὲ βασανίζω ὅμως μετὴν ἀναβολὴν, ίδου ποια θέλει εἰσθαι ἡ ὥλη τῆς μικρᾶς μου ἐπιστολῆς. Μὴ σὲ ἀηδιάσῃ τώρα ἡ ἀσυνταξία της· ἀκουσέ την ώς σχεδίασμα· δταν τὴν γράψω θέλω τὴν μορφώσει καλήτερα.—Λέγε, Δέσποτά μου· εὐχαριστοῦμαι καὶ εἰς τὸ σχέδιον· Αργὸς μόνον, ὅσον δύνασαι, παρακαλῶ σε νὰ τὴν ἀπαγγείλης.

Τοῦτο τὸν ἔλεγα, διὰ νὰ λάβω καιρὸν νὰ τὴν ἀντιγράψω καθόσον τὴν ἐπρόφερεν. Ίδου λοιπὸν τί διελάμβανεν ἡ ἐπιστολὴ του:

«Σεβασμιώτατε τῆς Κίας Ἱεράρχα, σὲ προσκυνῶ ταπεινῶς δ ταπεινὸς ιερεὺς τῆς Βολισσοῦ.

«Δὲν εἶμαι γνωστὸς εἰς τὴν πανιερότητά σου, διότι δὲν ηὔτυχησα νὰ κάμψω τίποτε ἀξιον γνωρίσεως ἔργου· ἔξεναντίας ἡ πανιερότης σου ἐγνωρίσθης εἰς δλην τὴν Ἑλλάδα διὰ τὰς πρός αὐτὴν εὐεργεσίας· διὰ τὰς ὁποίας, ως τέκνων τῆς Ἑλλάδος, τολμῶ κ' ἔγὼ νὰ σὲ εὐχαριστήσω. Ἐδειξες ἐμπράκτως, Δέσποτά μου, δ, τι λέγει δ προφήτης περὶ τῶν καλῶν ποιμένων: Χείλη ιερέως φυλάξεται γνῶσιν, καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ· διότι ἄγγελος κυρίου παντοκράτορός ἐστι¹. Ἀλλὰ τί λέγω ἄγγελος; Προθυμούμενος νὰ τελειοποιήσῃς διὰ τῆς παιδείας τὸ ὅποῖον ἔχαρισεν εἰς τὰ πρόβατά του λογικὸν ἡ πανάγαθος πηγὴ τοῦ λόγου καὶ τῆς σοφίας, ὑπερβαίνεις καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ γίνεσαι θεός, κατὰ τό, Ἐ γὼ εἴπα, θεοὶ ἐστέ, καὶ υἱοὶ ὅφετού, καὶ αὐτὸς εἰς τοὺς λογικοὺς ποιμένας προσηρμοσμένον ἀπ' ἄλλον προφήτην². Δὲν σὲ λανθάνει, Δέσποτά μου, τί ἔλεγε περὶ τῶν βασανιζόντων, διὰ τὴν ἀμαθίαν, κακῶν τὰς πόλεις

1) Μολαχ. β', 7.

2) Δαυίδ, Ψαλμ. πα', 6.

ο θεῖος Πλάτων, ὅτι τὰ κακὰ δὲν θέλουν παύσει, ἂν δὲν φιλοσοφήσωσιν οἱ ἡγεμόνες, ἢ δὲν ἡγεμονεύσωσιν οἱ φιλόσοφοι. Λέγω καὶ ἔγω περὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅτι τώρα ἐλπίζεται ἢ παῦσις τῶν δυστυχιῶν της, ὅταν οἱ πνευματικοὶ της ὁδηγοὶ φροντίζουν νὰ φωτίσωσι μὲ τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας τοὺς πότε κατασταθέντας & λλων φωτιστὰς Ἑλληνας. Τοῦτο σήμερον εἶναι τῶν ιερωμένων ὅλων τὸ κοινὸν χρέος· χρέος ὅχι μικρότερον ἀπὸ τὴν ιερουργίαν τῶν μυστηρίων, ἀν θέλωμεν νὰ μὴν ὄνομαζώμεθα τυφλοὶ τυφλῶν ὁδηγοί, μηδὲ νὰ βίπτωμεν τοὺς μαργαρίτας ἐμπροσθεν τῶν χοίρων. Εἴθε, Σεβασμιώτατε Ἱεράρχα, αἱ εὐχαὶ καὶ τὸ καλόν σου παράδειγμα μᾶς καταστήσωσιν ὅλους θεούς!»¹.

Τῷ 1824 παρέλαβεν ὑπ' αὐτὸν ὁ Νικόδημος καὶ τὴν Σέριφον, ἃτε τοῦ ἐπ' αὐτῆς κανονικῶς ἀρχιερατεύοντος μητροπολίτου Σίφνου ἀπόντος μέχρι τοῦ 1830 εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τῷ 1830 φέρεται ὑπογεγραμμένος ἐν τῇ ἀπὸ 25 Ιουνίου τοῦ ἔτους τούτου πρὸς τὸν Κυβερνήτην Καποδίστριαν ἀναφορῇ τῶν κατοίκων Κέας περὶ τῆς ἐκλογῆς ὡς ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος τῆς Α. Β. Γ. τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου. Ἐν τῇ ἀναφορῇ ταύτη ὑπογράφεται οὕτω : «Ο ἀρχιερεὺς τῆς ἐπαρχίας Κέας καὶ Θερμίων Νικόδημος». Τῷ 1833 μετέσχε τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐν Ναυπλίῳ συνελθόντων ἀρχιερέων καὶ ὑπέγραψε τὴν 15 Ιουλίου τοῦ ἔτους τούτου τὸ συνταχθὲν πρωτόκολλον περὶ τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς συστάσεως Συνόδου διαρκοῦς, ἐγείρας τὸν χόλον τῶν κρινόντων ἀντικανονικὴν καὶ παρὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ θέσμια τὴν ἐνέργειαν ταύτην².

1) [Άδαμαντίου Κοραῆ], Ὁμηρος Ἰλιάδος ῥαψῳδία Γ', μετ' ἐξηγήσεων παλαιῶν καὶ νέων. Ἐκδοσις Βολισσία, Ἐν Παρισίοις, Άωιη', σ. 1α'-ιδ'. — Συλλογὴ τῶν προλεγομένων τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ, δεσ μέχρι τοῦδε δὲν θετυπώθησαν εἰς τόμον ίδιον. Τμῆμα πρῶτον. Τὰ εἰς τὸν Ὅμηρον προλεγόμενα. Ἐν Ἀθήναις, 1842, σ. 82—85.

2) «Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως», έτ. 1833, σ. 64.— Στεφάνου Γιαν-

Ἐν ἔτει 1836 ἡ ἔδρα τοῦ Νικοδήμου μετετέθη ἐπὶ βραχὺν τινὰ χρόνον ἐκ Κέας εἰς Μεσαρίαν τῆς Κύθνου, εἴτα δὲ ἐπανῆλθεν εἰς Κέαν, γενομένην αὐθις ἔδραν τῆς ἐπισκοπῆς Κέας, Κύθνου καὶ Σερίφου¹.

Ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν Κέᾳ δὲ ἐνάρετος Ἱεράρχης τῇ 15 δεκεμβρίου 1842 πενέστατος, ἀρχιερατεύσας θεοφιλῶς καὶ ὁσίως ἐπὶ πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἔτη².

Ἡ Κυθέρηνησις εἶχεν ἀπονείμει αὐτῷ τὸ ἀριστεῖον τοῦ Ἀγῶνος καὶ σύνταξιν 200 δραχμῶν κατὰ μῆνα, ἐκ τῶν ὀποίων μόνον τὰς 100 ἐλάμβανε, τὰς λοιπὰς καταλιπών ὑπὲρ τοῦ ἔθνους.

νακοπούλου, Συλλογαὶ τῶν Ἐγκυκλίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι σήμερον. Ἐν Ἀθήναις, 1901, σ. 15.—Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ Σφέζομενα ἐκκλησιαστικὰ Συγγράμματα, ἐκδιδόντος Σοφοκλέους Κ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, τ. Β' σ. 168 καὶ τ. Γ' σ. 186—188.—Ἀμβροσίου Φραντζῆ, Ἐπιτομὴ τῆς ιστορίας τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1715 καὶ λήγουσα τὸ 1835, τ. Γ' σ. 136 κ. ἐ.—Γ. Α. Μαυροκορδάτου, Περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις 1852, σ. 19.—Πρβλ. [Θ. Φαρμακίδου] Ὁ Συνοδικὸς Τόμος ἢ περὶ Ἀληθείας, ἐν Ἀθήναις 1852, σ. 5, 7, 11.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἀπολογία, ἐν Ἀθήναις 1840, σ. 24 κ. ἐ.—Χρυσοστόμου Α. Παπαδοπούλου, Συνέλευσις τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχιερέων κατὰ τὸ 1833. «Πάνταινος» Ἀλεξανδρείας, ἔτ. Η' (1916), ἀριθ. 6

1) Κωνστ. Μ. Ράλλη, Περὶ μεταθέσεως τῆς ἐπισκοπικῆς ἔδρας. «Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου», ἔτ. 1912, σ. 95, σημ. 1. Πρβλ. Α. Βάλληνδα, Κυθνιακά, ἐν Ἐρμουπόλει, 1882, σ. 72.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἰστορία τῆς νήσου Κύθνου, ἐν ርθηναις, 1896, σ. 101—2.

2) Τὴν 28 Ιανουαρίου (9 Φεβρουαρίου) 1843 ἐξεδόθη Β. Διάταγμα, δυνάμει τοῦ ὀποίου «ἡ προσωρινὴ ἐπισκοπὴ Κύθνου», ἥτις διὰ τὴν ἀρτίως συμβασαν τελευτὴν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κυρίου Νικοδήμου μένει χηρεύουσα, ἐνοῦται μὲ τὴν μόνιμον ἐπισκοπὴν τοῦ ἐν φιλίαι Νομοῦ τῶν Κυκλαδῶν, τῆς ὁποίας ὁ Ἀρχιερεὺς καθεδρεύει ἐν τῇ Ἐρμουπόλει Σύρου».

"Ενεκά τῶν σπανίων αὐτοῦ ἀρετῶν καὶ τῆς ἄκρας ἀγαθότητος καὶ μειλιχιότητός του ὁ Νικόδημος ἐλαττεύετο κυριολεκτικῶς ὑπὸ τοῦ ποιμνίου του. Σπανίως δὲ Ἱεράρχης θανὼν ἔθρηνήθη τοσοῦτον ὅσον ὁ ἀοίδιμος Νικόδημος, τὸν νεκρὸν τοῦ ὅποιου ἡκολούθησε μέχρι τοῦ τάφου ὀλόκληρος ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου Κέας ἐν δακρύοις καὶ ὀλολυγμοῖς, ως εἰ ἔκαστος τῶν ἀκολουθούντων ἐκήδευε τὸν ἀληθινὸν αὐτοῦ πατέρα.

"Ο, τι καὶ ᾧ εἶχε τὸ θιέθεσε ζῶν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν τῆς πενιχρᾶς ἐπισκοπῆς του. "Ἐν μόνον τῷ ὑπελείπετο ὅντως βαρύτιμον, ἡ θαυμαστὰ αὐτοῦ χρυσούφαντος ἀρχιερατικὴ οτολή, τὴν ὅποιαν εἶχε δωρήση πρὸς αὐτὸν ὁ ἀοίδιμος ἔθνομάρτυς οἰκουμενικὸς πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄ ὅτε ἔχειροτόνησεν αὐτὸν ἀρχιερέα. Ταύτην ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου του ἀπέστειλε δωρήσας πρὸς τὴν ἐν "Ανδρῷ εὐαγγῇ Μονὴν τῆς Παναγράντου ἥτις ἦτον ἡ Μονὴ τῆς μετανοίας του, διότι εἰς ταύτην ἐκάρη μοναχὸς πρὶν ἡ ἀπέλθη ἐξ "Ανδρου εἰς Κωνσταντινούπολιν I. Τὴν στολὴν ταύτην, λόγῳ τῆς προελεύσεως αὐτῆς, συχνὰ ἔφερε κατὰ τὰς μεγάλας ἐορτὰς ὃ ἐν μακαριστοῖς ἐπίσκοπος "Ανδρου Μητροφάνης. Ἐξ αὐτῆς δ' εἰκάζομεν, ὅτι ὁ Νικόδημος ἦτο δραχέος ἀναστήματος, καθ' ὃσον ᾧ καὶ ὁ Μητροφάνης δὲν ἦτο μεγαλόσωμος, ἐν τούτοις ἡ στολὴ τοῦ Νικοδήμου μόλις προσηρμόζετο εἰς τὸ ἀνάστημά του.

"Εγραφον ἐν "Ανδρῷ, φεβρουαρίου μεσοῦντος 1924.

1) Τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1811 μεταβὰς εἰς "Ανδρον ὁ Νικόδημος καὶ ἐπισκεφθεὶς τὴν Μονὴν τῆς Παναγράντου προσέφερεν σίς αὐτὴν γρόσια 500 κατὰ σημείωμα σιφώμενον ἐν καταστίχῳ τῆς Μονῆς ταύτης καὶ ἔχον δὲ : «1811 Σεπτεμβρίου 14 ἥλθεν ὁ πανιερώτατος καὶ σεβασμιώτατος ἡμῖν ἄγιος Τζίας κύριος κύριος Νικόδημος καὶ ἔδωσε διὰ παράδοσίν του γρόσια πεντακόσια. Πεδλ. καὶ I. K. Βογιατζίδου, Ταξιδιωτῶν ἐνθυμήσεις τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

010086

ΔΟΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΗΣ «ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ»
ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΟΣ Γ'. ΤΕΥΧΟΣ Β' 1925

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000168941